



Incompetències bàsiques.

Crònica d'un desgavell educatiu

Pòrtic, 2024

A les beceroles

Fa gairebé deu anys, en fer l'anhelat canvi de l'escola privada a la pública, vaig estar-me uns quants mesos a l'atur amb l'esperança que, de cara al setembre, obtingués una plaça d'interí en algun institut relativament prop de casa, encara que fos mitja jornada.

Va ser mitja jornada, de setembre a agost, el curs sencer en un institut de Figueres.

Aquell any, els alumnes començaven un divendres i jo, a primera hora, a les vuit en punt del matí, tenia guàrdia.

De la sala de professors estant, un cop els alumnes ja havien entrat a classe, vaig començar a sentir crits al passadís, un sarau de qui-sap-lo. Alarmat, m'hi vaig atansar.

Hi havia dues noies, cosines, d'ètnia gitana, que es negaven a entrar a classe. Una s'estrenava a l'institut –primer d'ESO– i l'altra tenia un parell d'anys més. Tant l'una com l'altra rebotien tot el que trobaven, insultaven les conserges, amenaçaven la cap d'estudis, etzibaven coces a tort i a dret, xisclaven...

Davant la meva atònita mirada, perplex de veure un espectacle tan grotesc el meu primer dia, absolutament mut, les noies es devien sentir jutjades, o maltractades, o vés a saber què. La més gran em va escopir:

- ¿Qué miras? ¡Hijoputa!
- Sobretot no la toquis, Damià –recordo que vaig pensar–, sobretot no la toquis...

Vaig experimentar, d'una manera molt directa, molt descarnada, sense filtres racionalitzadors, la indefensió a què estem sotmesos els docents.

«Vigila que no t'agredeixi, Damià».

Aquí, a Catalunya, terra de «progressisme pedagògic», de papanatisme educatiu, ni tan sols pots insinuar –ja no diguem defensar– que mestres i professors hauríem de tenir rang d'autoritat pública, que agredir un docent hauria d'equivaldre a agredir un Mosso d'Esquadra, posem per cas, o un Policia Municipal.

No, aquí has d'entendre la violència de l'alumne, la seva ira, el seu menyspreu, has de tolerar-li tot i més, respectar-li els drets i no recordar-li que té, com a estudiant, com a persona, com tothom, uns deures que cal complir. Has de deixar que l'alumne s'expressi lliurement, espontàniament, per no contrariar-lo.

Al cap de vint minuts, va aparèixer el pare d'una de les noies. «Ara potser aniran a rega», vaig pensar. M'equivocava. Aleshores encara no sabia –ingenu de mi– que si un alumne a l'institut es comporta de manera irrespectuosa, fins i tot violenta, a casa deu ser un autèntic infern.

El pare, avergonyit, va haver de suportar els insults reiterats de la filla i la neboda, els crits, la humiliació, i, atesa la impossibilitat de fer-les creure, va pujar tot sol les escales que menaven cap a direcció, capcot, derrotat.

En tornar-ne al cap de cinc minuts –amb els papers de l'expulsió sota el braç–, va endur-se les noies –o les noies van endur-se'l a ell– i, ja fora de perill, alliberat de la tensió d'haver de vigilar-les, de fer-me'n responsable, em va saber greu tot plegat, molt de greu. Quin pare decent vol una filla que l'insulti, que li faci passar vergonya? Com és que unes noies amb problemes conductuals severos –uns problemes que, d'altra banda, devien derivar d'algun desordre psicològic previ– no estaven ateses degudament? Com havien arribat fins aquí? Per què en aquest país no es pot parlar, obertament, dels problemes d'escolarització entre la comunitat gitana? Podem fer-hi res, nosaltres, els docents? Què hi tenia a veure, jo, amb tot plegat!?

«És gaire normal, això, en aquest institut?», vaig preguntar a diversos companys. «No», em van contestar els més avesats, «sol passar només el primer dia, o la primera setmana. Després ja no tornen».

Efectivament, no van tornar. Cada cop que els mitjans de comunicació parlen d'absentisme escolar, quan publiquen les dades del fracàs escolar a Catalunya i a Espanya, de l'abandonament a l'etapa de secundària, irremeiablement poso rostre a les estadístiques: penso en aquelles dues noies d'ètnia gitana, en la impossibilitat social, familiar i pedagògica d'escolaritzar-les de manera convencional, real.

No vaig tornar a veure-les més.

Autenticitat docent

Durant molt de temps, he cridat l'atenció a aquells alumnes que volien estar-se asseguts a classe amb la gorra o qualsevol altra peça de roba que els cobrís mig rostre o directament tot el crani. En general, els alumnes responien bé, els ho demanava amb educació, amb un punt d'ironia amable fins i tot, gens feridora.

Però en demanar-los-ho, si a classe hi havia una noia amb vel –o més d'una–, sempre sentia el mateix neguit, patia per si l'alumne em contestava, insolent, assenyalant la companya de classe:

- I aquesta d'aquí, per què no es treu el mocador?

Tot i visualitzar la desagradable escena una vegada i una altra –hi rumiava i hi rumiava, en bucle–, afortunadament no m'hi he trobat mai.

«Què li hauria pogut contestar?»

A dia d'avui, però, ja no els ho demano, als alumnes, que es treguin la gorra. He desistit, he tirat la tovallola. A tot estirar, els informo que estar-se a classe amb la gorra és de mala educació, i que si algun dia han d'assistir a una entrevista de feina, més els val que s'hi presentin amb la testa descoberta, si volen tenir cap possibilitat que els contractin.

El punt d'inflexió va ser no fa gaire, un dia a principi de curs, a finals de setembre. Feia una calor sufocant i en demanar a un alumne que, sisplau, es tragués la gorra per estar-se a classe, em va respondre, indignat:

- Però si el professor M. P. entra a classe amb gorra!

L'alumne tenia raó.

- I no se la treu per fer classe? –vaig preguntar-li jo.
- Depèn del dia –em va contestar sec, rotund.

Llavors vaig callar, m'estimo més no parlar d'altres professors amb els alumnes. Vaig visualitzar el professor en qüestió: vestimenta alternativa, els primers dies de setembre sol presentar-se a l'institut amb xancletes, banyador i gorra. No diferencia entre reunions formals, informals i classes amb alumnes. Ell sempre vesteix igual, és un professor autèntic, inconscientment i tràgicament autèntic. Incapaç, no ja d'aprovar unes oposicions, sinó de presentar-s'hi amb un mínim

de garanties, de coherència i de dignitat, tot sovint falta a la feina –sobretot el dilluns– i la resta hem de cobrir-li les guàrdies. I sempre la mateixa història, any rere any, curs rere curs.

De tarannà depressiu, immadur, sense fills, fuma porros a tort i a dret. De tant en tant, es deprimeix per algun desengany amorós –o perquè l'última requesta l'ha deixat, ben bé com un adolescent–, i no es presenta a la feina. Una persona sense voluntat, a la deriva, incompetent per a la docència –i segurament per a qualsevol altra feina amb un mínim d'exigència i formalitat–, una persona mancada d'un projecte vital sòlid, inestable emocionalment.

Tot plegat fa una mica de llàstima, però es tracta d'una llàstima molt humana, massa humana, una realitat que els alumnes solen flairar d'una hora lluny i se n'aprofiten, a fe de Déu que se n'aprofiten: amb ell –i amb tants d'altres professors que dissimulen la incompetència amb laxitud, molta laxitud–, no en suspèn mai cap. Actualment fa només cursos d'ESO, grups sense gaire compromís, d'aquells pels quals ningú no es preocupa gaire.

No, no és mala fe, senzillament aquest tipus de docents no donen la talla, no s'adonen –o no volen adonar-se'n– de la responsabilitat que tenen envers els alumnes, i, esclar, què vols dir-los: després d'haver provat sort a l'empresa privada i d'haver-hi fracassat, veuen en la docència la sortida «fàcil», el sistema accepta tothom –és d'allò més inclusiu– i la gent té dret a guanyar-se la vida, ell no fa pas res d'il·legal. A més, què carai, en falten, de docents, en falten molts!

En contra, però, del que sol pensar la majoria de gent, no cal gaire vocació per fer bé aquesta feina. Cal, senzillament, ser competent, com en qualsevol altre ofici, amb gorra o sense.